

บทคัดย่อ

ชื่อโครงการ โครงการวิจัยพลวัตเศรษฐกิจชุมชน 3 ลุ่มน้ำในประเทศไทย
หัวหน้าโครงการ พรพิไล เลิศวิชา
ระยะเวลา พ.ศ. 2543-2545

โครงการวิจัยนี้ได้ทำการศึกษาพื้นที่ 3 ลุ่มน้ำใน 3 ภูมิภาคของประเทศไทย ได้แก่ ลุ่มน้ำลำพระเพลิง จ. นครราชสีมา ลุ่มน้ำแม่ขาน จ. เชียงใหม่ และลุ่มน้ำไชยา จ. สุราษฎร์ธานี

การศึกษาพลวัตเศรษฐกิจชุมชนของลุ่มน้ำ หมายถึงการศึกษาภาพรวมของชุมชน โดยการอธิบายผ่านปรากฏการณ์ หรือลักษณะของเศรษฐกิจชุมชนในลุ่มน้ำหนึ่งๆ พิจารณาดูปรากฏการณ์ของระบบย่อยในชุมชน นั่นคือ ดูชีวิตชุมชนในแง่มุมต่างๆ ที่สร้างดุลยภาพหรือนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงของชุมชนโดยรวม ศึกษาปัจจัยที่ทำให้เศรษฐกิจสังคมของชุมชนในลุ่มน้ำตั้งมั่นอยู่ได้ และพิจารณาเปรียบเทียบระหว่างที่ชุมชนเคยมีอยู่เคยตั้งมั่นอยู่ได้ในอดีตกับภาวะที่กำลังเป็นอยู่ในปัจจุบันหรือดุลยภาพและแรงของหมู่บ้านกับระบบทุน รัฐ และระบบโลกาภิวัตน์ที่มีผลปฏิสัมพันธ์กัน

ซึ่งความรู้ความเข้าใจนี้เป็นประโยชน์ในการคาดการณ์สิ่งที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต หรือกระทั่งใช้เพื่อตอบคำถามหาหนทางว่าจะทำอะไร หรือทำอย่างไร เพื่อให้ชุมชนเป็นรากฐานอันมั่นคงเข้มแข็ง เพื่ออนาคตของประเทศที่จะพัฒนาได้อย่างยั่งยืนสืบไป

เมื่อศึกษาเศรษฐกิจชุมชนทั้ง 3 ลุ่มน้ำ จากลักษณะพื้นฐาน 4 ระบบย่อยในสังคม คือ

1. ที่นฐาน – ภูมิประเทศ – ผู้คน
2. ระบบการผลิต
3. ระบบความสัมพันธ์
4. โลกทัศน์ องค์ความรู้ และเทคโนโลยี

จะพบได้ว่า การเข้ามาของระบบทุนและเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่มาใช้แทนแรงงาน ระบบชลประทาน สิ่งของเครื่องอุปโภคบริโภค รวมทั้งการมีรูปแบบกิจกรรมใหม่ๆ ในสังคม เช่น ระบบโรงเรียน ทำให้ชุมชนต้องใช้เงินมากขึ้น ส่วนเกินของผลผลิตถูกเปลี่ยนเป็นเงินในอัตราเร่ง และการผลิตปรับตัวเข้าสู่ธุรกิจการผลิต มีการใช้ปุ๋ยและสารเคมีอื่นๆ เพื่อเพิ่มผลผลิต เพื่อนำไปขายให้ได้มาซึ่งเงินตรา เพื่อแลกเปลี่ยนหรือใช้จ่ายสำหรับนวัตกรรมที่มาจากนอกชุมชน

อย่างไรก็ดี ชุมชนลุ่มน้ำก็มีวิธีปรับตัวเข้าสู่ดุลยภาพใหม่ของตนเอง โดยการคงอยู่ของเศรษฐกิจอีก ระบบหนึ่งภายในชุมชน กล่าวคือ

- 1) ยังคงการใช้หน่วยและอัตราการผลิตและการแลกเปลี่ยนที่สอดคล้องกับพลังการผลิตของชุมชน แทนที่จะใช้หน่วยและอัตราที่กำหนดมาโดยระบบทุนหรือรัฐล้วนๆ
- 2) ยังคงระบบแลกเปลี่ยนและกระจายผลผลิตโดยใช้ข้าว แทนที่จะใช้เงินตราล้วนๆ
- 3) ยังคงใช้ระบบการทำงานรวมหมู่และการแลกเปลี่ยนแรงงานอย่างมีนัยสำคัญ
- 4) ยังคงมีและใช้ระบบทรัพย์สินรวมหมู่ ใช้กฎ ระเบียบ ข้อตกลง มาตรการของชุมชน เพื่อรองรับและสนับสนุนระบบการผลิต และระบบความสัมพันธ์ของชุมชน
- 5) ยังคงสืบทอดองค์กรการผลิต องค์กรจัดตั้งและเครือข่ายทางสังคม แทนที่จะใช้ตลาดทุนและระบบปกครองตามกฎหมายที่กำหนดโดยรัฐล้วนๆ

- 6) ยังคงรักษาด้านที่ให้ความสำคัญกับระบบคุณค่ามากกว่าระบบมูลค่าในภาคการผลิต โดยเฉพาะเกี่ยวกับการใช้แรงงาน การจัดความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน

ถ้าหากว่าชุมชนตระหนักถึงดุลยภาพใหม่ที่กำลังเกิดขึ้นในชุมชนขณะนี้ และหาทางผลิตซ้ำลักษณะที่เข้มแข็งและพึ่งพิงตัวเองได้ของชุมชนให้คงอยู่ไว้ได้ต่อไป ภายใต้ปฏิสัมพันธ์กับพลวัตของระบบภายนอกใหม่ที่กำลังเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมชุมชน ชุมชนก็ย่อมดำรงอยู่อย่างมีเสถียรภาพได้ กล่าวคือ แม้เมื่อระบบภายนอกที่เข้ามามีปฏิสัมพันธ์นั้น เกิดวิกฤตอันจะนำไปสู่การล่มสลายไป ดุลยภาพของชุมชนก็จะปรับตัวเข้ามาสู่สถานภาพใหม่โดยง่าย ซึ่งจะสามารถรองรับพื้นฐานชีวิตแห่งชุมชน และนำพาความเป็นชุมชนให้ดำรงคงอยู่ต่อไปได้

สมควรที่จะเพิ่มเติมไว้ในที่นี้ด้วยว่า ความโน้มเอียงที่จะใช้เทคโนโลยี หรือการรับเอาเนื้อหา วิธีการเพื่อสันตนาการ และบันเทิงรูปแบบใหม่เข้ามาในชุมชนนั้น จะเป็นสาระสำคัญ หรือ มีความสำคัญต่อเสถียรภาพของชุมชน ก็ต่อเมื่อมันได้กลายเป็นสิ่งกำหนดวิถีชีวิตหรือวิถีการผลิต แล้วสะท้อนออกมาในระบบอื่นๆ อันเป็นพลวัตแห่งดุลยภาพของสังคมนั้น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังว่านี้มีความเป็นไปได้อยู่ อันนำมาซึ่งความกังวลใจสำหรับผู้ที่เห็นความเสื่อม ซึ่งได้ก่อตัวขึ้นแล้วในชีวิตสังคมบางแห่ง หากชุมชนไม่พัฒนาวิถีคิด โลกทัศน์ องค์ความรู้ หรือวิธีการที่จะติดต่อสื่อสาร ถ่ายทอด ผลิตซ้ำโลกทัศน์ของตนเอง พร้อมทั้งความเข้าใจที่เท่าทันต่อสิ่งใหม่ที่เข้ามา และเข้าควบคุม แทนที่จะถูกควบคุมโดยระบบและมายาภายนอกแล้ว ระบบอื่นๆ ที่ยังคงทำงานและค้ำจุนระบบดุลยภาพที่เป็นอยู่ก็จะถูกทำลายลง

Abstract

The Project : The research on economical dynamic aspects of three river basin communities in Thailand.

Researcher team header : Mrs. Pornpilai Lertvicha

Duration : 2000 – 2002

This research focused on three river basins communities, each located in its own distinct regions of Thailand, comprising Lamprapleung in Nakhonratchasima, Mae Khan in Chiang Mai and Chaiya in Surathani.

The dynamic study of each of the communities there meant to recognise the whole picture of the community as the representative of various internal energetic economic potential that interacted against one another inside the community system. As for this point of concentration, the approaching methods included examining the evidences of subsystems, looking at them in various aspects concerning their roles in equilibration or behaviours that led to the whole community dynamic change. Also, discover potential factors that contributed to the durability and sustainability of the socio-economic way of life of the community, considering the ones formerly established the sound society for long in the past. Lastly, study the interactions of the potential powers that reside in the community under the threatening encroaching capitalism, the state authority and the globalization.

These understandings of what is going on can be advantageous when looking towards what to become of the community in future, answering the questions of what are to be done and how to do so that the community would be changed modernized meanwhile still lived powerful way of life in peace, standing strong backing up upon which the whole nation community could be grown up, sustainable and prosperous.

In brief, the studies of three river basin communities were done in separating main cores of potential determining factors, which were the followings.

1. the habitat; the geographical nature of basin and people living there
2. the production system
3. the connections; the generative social binding forces of relationships
4. the philosophy; the knowledge or accumulated understanding of nature and know-how technology

The intrusion of capitalism and technology which encroaching former agricultural way of life (shared field working labours and irrigation system, the productions and consumption of natural and handmade foods and goods) made the money obligatory for such modernised technology and organization (fuel machines, electrical equipments, communication devices, schooling for education, hospital care for health and illness etc.,). The productions shifted deliberately, conforming to business style. Agriculture fields need fertilizers and other chemical pesticides to increase productivity and thus the trading price. The products were sold out for money that returned back, being paid out from the communities for new kinds of goods and services.

Nevertheless, the communities struggled to adapt to the new equilibrium, sustaining the former economic subsystem in the communities to cope with the attacking modernization. Some evidences of such economical subsystem were the following.

1. Keep using guaging units of productions and figured valuing amount, which conformed to their real agricultural productivity power, along with ones officially use pertaining to the state capitalism.

2. Keep using the rice products as substitute in barter and distribution system.

3. Keep performing contributive coperative labour works and barter one's labour work for one another.

4. Keep using commune system properties for common resources essential to the production. The management of the resources regulated rules and agreements in order to share the responsibility and advantages, establishing a kind of peaceful cooperative relationship among the member in community.

5. Keep managing their own way of social organisation and networks in contribution to the productions and distributions, unyielding to the business marketing and state administration.

6. Appreciating the human value more than pricing value especially in the production system. Keep managing labours and community relationship in favour of their philosophical moral standards, not the trading benefits.

Looking towards in future, if the new dynamic forming equilibrium had been realized and the community continued regenerating and sustaining this strong character of self-dependence in the dynamic interaction, the communities would stand enduring. Thus, at time when the encroaching affairs would be despairing, as a sequel to the whole external system crisis, the community should be shifted into the new dynamic spontaneously. The contributing balanced subsystem will essentially become influential, bringing back all the basic way of life supporting basic needs for survival of the community.

It is remarkably mention here that the adoption of modernised way of life either making uses of technology in daily life or taking for grant some kinds of entertainments and entertaining conducts in community might obscure the real situation. What that would be fundamental important to the equilibrium in dynamic must be the mind of thoughts or things that shaping the thoughts and livelihood and thus reflect out as appearances forming in any subsystem that affects the equilibrium balance. It cannot be judged now that the whole community is changed at the root. Anyway, though the encroaching modernization does not take the role now, it is going to do and evidences of changes in some subsystems bring worry to those foreseeing the deterioration to be ruining the community. People in community have to recognise and realize. They must learn and manage to understand the new world that is encroaching and affecting their lives. They must expand their visions and sharpening their thoughts. They must develop strategies, perpetuating their way of self-dependable lives and thoughts, the means to convey and pass their philosophy on to the new generations. They must attempt to control before being controlled. Otherwised the subsystems that stiiil work and support this self-dependent equilibrium will turn to the end.